

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING ANALITIK VA IJODIY KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-PEDAGOGIK ZARURATI.

Mo‘minova Gulhayo Turg‘unboy qizi

Andijon davlat pedagogika

instituti o‘qituvchisi

0009-0004-2023-5840

Annotatsiya. Ushbu maqolada, zamonaviy didaktik yondashuvlar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning analitik va ijodiy ko‘nikmalarini qanday rivojlantirish mumkinligi tahlil qilinadi. Maqola didaktik yondashuvlarning turli aspektlarini, o‘qituvchilarning pedagogik metodlarini va bu jarayonda analitik va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda qo‘llaniladigan metodlarni ko‘rib chiqadi.

Kalit so‘zlar: zamonaviy yondashuv, analitik fikrlash, ijodiy fikrlash, bo‘lajak o‘qituvchilar, didaktika.

Bugungi kunda ta‘lim amaliyotida talabalarning tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga katta e‘tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda tarixiy taqqoslash va kartografik usullar ta‘limning muhim vositalari sifatida keng qo‘llaniladi. Ayniqsa, AQSH, Yevropa va Yaponiyada tahliliy tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar ta‘lim dasturlarining markaziy qismi bo‘lib qolmoqda. Bu usullar orqali talabalar murakkab jarayonlar va hodisalar o‘rtasidagi sabab-oqibat munosabatlarini chuqurroq tushunishni o‘rganadilar.

Mamlakatimizda ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish va uni jahon standartlariga moslashtirish jarayoni jadal sur‘atlarda olib borilmoqda. O‘zbekiston Prezidentining ta‘lim sohasidagi islohotlari doirasida, ta‘lim jarayonini xalqaro standartlarga muvofiq ravishda modernizatsiya qilish, talabalarda tahliliy fikrlash va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Bugungi kunning globallashuv jarayonlari, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi talabalarning tahliliy ko‘nikmalariga bo‘lgan ehtiyojni yanada oshirmoqda.

Analitik uslubda fikrlash har qanday masala yuzasidan chuqur, atroflicha mantiqli fikr yuritish bilan birga chiqarilgan xulosaning isbotlangan bo‘lishi jihatidan ajralib turadi. Demak, talabalarni analitik faoliyatga yo‘llashda o‘ziga xos yondashuv, qarashni aniq, mantiqli, ifodali bayon etish hamda asoslashga o‘rgatish muhim ahamiyatga ega. Har bir odamning tafakkur darajasi ham bilimlar turfaligi natijasida analitik tafakkur o‘ziga xos qarashlarni yuzaga chiqishiga imkon beradi. “Falsafa. Qomusiy lug‘ati”da “analitika” atamasi “tahlil qilish, muhokama, isbotlash san’ati

sifatida izohlanadi¹ ”. Analitika atamasi ilk bor Aristotel tomonidan mantiqiy tahlil texnikasiga berilgan nom sifatida qo‘llangan. Uning “Analitika” nomli asarida fikrlashning bu turiga taalluqli ikki jihat: murakkab butunlikka ega bo‘lgan obyektni dastlab oddiy qismlarga ajratish va ularni tekshirish asnosida tafakkur yuritishning murakkablashib borishiga e‘tibor qaratiladi² ”. Analitik tafakkur yuritishda fikrlash sur‘atining tezligi, masalaga turli tomondan yondasha bilish, qamrovdorlik, muammoga eng muvofiq va samarali yechim topish singari jihatlar ustuvorlik qiladi. Qadim zamonlardan bunday tafakkur egalari alohida qadrlanganlar. Bunday fikrlay oladigan shaxslar antik Yunonistonda analitiklar deb nomlanganlar. Shundan beri fikrlashning o‘ziga xos murakkab turi analitika nomi bilan yuritib kelinadi.

Ta‘lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning analitik va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirish, o‘qituvchilarning o‘zgaruvchan ta‘lim sharoitlariga moslashishiga yordam beradi, ularni yangi metodologiyalar va texnologiyalarni qo‘llashda yanada samarali qiladi. Bu jarayonning ijtimoiy zarurati, shuningdek, ta‘lim tizimida yuz berayotgan yangiliklar, o‘qituvchilarni tayyorlashda sifatli yondashuvlarning zarurati, ta‘limda individual yondashuv va interaktiv metodlar bilan bog‘liq. Zamonaviy didaktik yondashuvlar, bo‘lajak o‘qituvchilarning ta‘lim jarayonida analitik va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Analitik fikrlash, o‘qituvchilarga ma‘lumotlarni tizimlashtirish, muammolarni samarali hal qilish, mantiqiy xulosalar chiqarish kabi qobiliyatlarni beradi. Ijodiy fikrlash esa, yangi g‘oyalarni ishlab chiqish, innovatsion yondashuvlar yaratish, o‘qituvchilarni yangi bilimlarni mustaqil ravishda o‘rganishga undashda muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy didaktik yondashuvlar ta‘limda faqatgina ma‘lumot berish bilan cheklanmaydi. Ular o‘qituvchilarni nafaqat o‘qituvchilarga bilim yetkazuvchi shaxs sifatida, balki o‘qituvchilarning ijodiy va analitik ko‘nikmalarini rivojlantirishga ko‘maklashuvchi pedagog sifatida ko‘rishni taqozo etadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda zamonaviy metodlarni joriy etish, muntazam ravishda yangi pedagogik usullarni o‘rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish talab etiladi. Bu jarayonda o‘qituvchilarga ilmiy-texnikaviy yondashuvlar va innovatsion metodlarni keng qo‘llash zarur. Zamonaviy didaktik yondashuvlar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning analitik va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirish, ta‘lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarni analitik fikrlash va ijodiy yondashuvga o‘rgatish, nafaqat o‘qituvchilarning bilimini oshirish, balki ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi. Kelajakda bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda zamonaviy didaktik

¹ G‘oziyev E. Tafakkur psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1990. – B. 25.

² Mirqosimova M.M. Talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirish texnologiyasi // NamDU ilmiy axborotnomasi – Научный вестник НамГУ, 2020-yil 4-son. – B. 479.

metodlarni joriy etish va o'qituvchilarning ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi.

Adabiyotlar Ro'yxati

1. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. International Universities Press.
2. Vygotskiy, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. Macmillan.
4. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum.
5. Mominova, G. (2023). MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTLARI TARBIYACHILARINING UMUMMADANIY KOMPOTENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. *Science and innovation in the education system*, 2(2), 122-126.
6. Gulhayo, M. (2023). TECHNOLOGIES FOR DEVELOPMENT OF GENERAL COMPETENCES OF PRESCHOOL TEACHERS. *Science and Innovation*, 2(4), 632-634.
7. Iminova D. (2024). INNOVATIV LOYIHALAR VOSITASIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH MOTIVATSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI. *Экономика и социум*, (5-2 (120)), 266-274.
8. Iminova, D. N. (2021). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI VA MAKTAB O'RTASIDAGI HAMKORLIKNING AHAMIYATI. *Science and Education*, 2(1), 301-303.